

Puusepänliike Hannes, Tuulos
Asemakaavamuutokseen liittyvä
luontoselvitys 2023–24

Petri Parkko 14.4.2024

Taustoja

Tuuloksessa, Puusepänliike Hanneksen ympäristössä (kartta 1), on käynnissä asemakaavan muutos, jonka suunnittelua varten tarvittiin tiedot alueen ja sen lähiympäristön merkittävistä luontoarvoista. Yrittäjä Hannes Vähäsöyrinki tilasi tämän luontoselvityksen 30.6.2023. Keväällä 2024 tilattiin lisäksi jatkotyönä liito-oravatarkistus.

Kartta 1. Luontoselvitysalueen rajaus.

Menetelmät ja aineisto

Luontoselvityksen maastotyöt tehtiin 26.8.2023, jolloin karttaan 1 merkitty selvitysalue kuljettiin maastossa jalkaisin läpi. Alueella havainnoitiin arvokkaita elinympäristöjä sekä uhanalaisten ja direktiivilajien esiintymiä. Arvokkailla elinympäristöillä tarkoitetaan tässä luonnonsuojelulain, vesilain sekä soveltaen metsälain 10 § suojelemia kohteita, uhanalaisia ja silmälläpidettäviä luontotyyppäjä sekä harkinnan mukaan muita arvokkaita elinympäristöjä.

Alueen metsähaapaa ja metsäkuusta kasvavissa osissa tehtiin 31.3.2024 liito-oravaselvitys, jossa tutkittiin puiden tyvet ulostepapanoiden löytämiseksi. Lumi puiden tyviltä oli sulanut riittävästi, joten liito-oravan talviset papanat olisivat olleet hyvin löydettävissä. Luontokartoittaja (EAT) Petri Parkko vastasi maastotöistä ja raportoinnista. Laura Parkko avusti liito-oravaselvityksen maastotöissä.

Eliölajien uhanalaisuus raportissa perustuu vuoden 2019 (Hyvärinen ym. 2019) ja luontotyyppien uhanalaisuus vuoden 2018 arviointiin (Kontula & Raunio 2018). Eliölajien nimistö raportissa on Suomen lajitietokeskuksen (Laji.fi) mukaan. Laji.fi-havaintotietokannasta saatiin tietoa lähiseudun liito-oravahavainnoista. Ra-

portti sisältää Maanmittauslaitoksen Avoimien aineistojen tiedostopalvelun ortokuva- ja peruskartta-aineistoa, 4/2024 (CC 4.0 -lisenssi).

Alueen luonnon yleiskuvaus

Suunnittelualue on ravinteisuudeltaan lehtoa, mutta kulttuurivaikutus on hyvin voimakasta. Pihan pohjoispuolella harvennettuna puustona kasvavat metsähaavat (*Populus tremula*), metsäkuuset (*Picea abies*), raudoikoivat (*Betula pendula*), harmaalepät (*Alnus incana*), vanhat metsämännyn (*Pinus sylvestris*) sekä siellä täällä kasvavat metsävaahterat (*Acer platanoides*), raidat (*Salix caprea*) ja pihlajat (*Sorbus aucuparia*). Paikoin esiintyy koivupötkelöitä, mutta muuten lahoppuuta on niukasti. Pensaskerroksen muodostavat metsävaahteran taimet, lehtotuomet (*Prunus padus*), punaherukat (*Ribes rubrum*), koiranheidet (*Viburnum opulus*) sekä muutamassa kohdassa vadelmat (*Rubus idaeus*), tertsuseljat (*Sambucus racemosa*) ja taikinamarjat (*Ribes alpinum*).

Kuva 1. Kulttuurivaikutteisen lehdon rehevää kasvillisuutta, mm. kotkansiipeä ja metsävaahteraa. Tuulos 26.8.2023 © Petri Parkko

Haitallinen vieraslaji viitapihlaja-angervo (*Sorbaria sorbifolia*) on muodostanut lehdon reunaan laajan yksilajisen kasvuston (kuva 4). Myös kenttäkerroksessa näkyy voimakas kulttuurivaikutus: haitallista vieraslajia jättipalsamia (*Impatiens glandulifera*) kasvaa harvakseltaan, ja metsän pohjalla esiintyy pihoista levinnyttä suikeroalpia (*Lysimachia nummularia*). Muita lehdon kenttäkerroksen lajeja alueella ovat runsaana kasvavan metsäkortteen (*Equisetum sylvaticum*) lisäksi käenkaali (*Oxalis acetosella*), ojakellukka (*Geum rivale*), vuohenputki (*Aegopodium podagraria*), isonokkonen (*Urtica dioica*), valkovuokko (*Anemone nemorosa*) ja

mustikka (*Vaccinium myrtillus*) sekä suuret saniaiset; kotkansiipi (*Matteuccia struthiopteris*), soreahiirenporras (*Athyrium filix-femina*) ja metsäälvejuuri (*Dryopteris carthusiana*).

Pellon reunan puusto on harmaaleppävaltaista, mutta pohjoisimman osan latvuserroksessa kasvavat vanhat ja kookkaat metsämännyt. Kannot kertovat vanhoista hakkuista. Selvitysalueen pohjoisosan kenttäkerros on puiden varjostuksen takia hyvin aukkoinen, mutta metsäälvejuurta kasvaa siellä täällä.

Valtatien varressa sijaitseva osa pellosta on ollut poissa aktiiviviljelystä, ja siihen on kylvetty kukkaseosta. Kesällä 2023 vallitsevana lajina kasvoi sikuri (*Cichorium intybus*), mutta reuna-osissa esiintyi myös maitohorsmaa (*Chamaenerion angustifolium*) ja pelto-ohdaketta (*Cirsium arvense*) sekä ojan pientareilla jättipalsamia. Pellon eteläisimmässä osassa kasvoi kesällä 2023 paljon koiranheinää (*Dactylis glomerata*), pelto-ohdaketta, niittyjuolaa (*Elytrigia repens*), isonokkosta ja koiranputkea (*Anthriscus sylvestris*).

Puusepänliikkeen eteläpuolella virtaa uomaltaan luonnontilaisen kaltainen puro, Maaherranoja (raportin kansikuva), jonka reunoilla lehtokasvillisuus on hyvin tiheää: harmaaleppää, koivua, lehtotuomiheikköjä sekä raitaa. Haitallinen vieraslaji jättipalsami on levinnyt myös uoman reunoille, ja erityisen runsaana läheisiin luiskiin, joissa kasvaa myös paljon valkokarhunköynnöstä (*Convolvulus sepium*).

Kuva 2 (vas.). Puronvarren kasvillisuus on hyvin tiheää. **Kuva 3** (oik.). Suomessa paikoittaisena esiintyvä puolivesilude, luisturi elää Maaherranojassa. Tuulos 26.8.2023 © Petri Parkko

Arvokkaat elinympäristöt

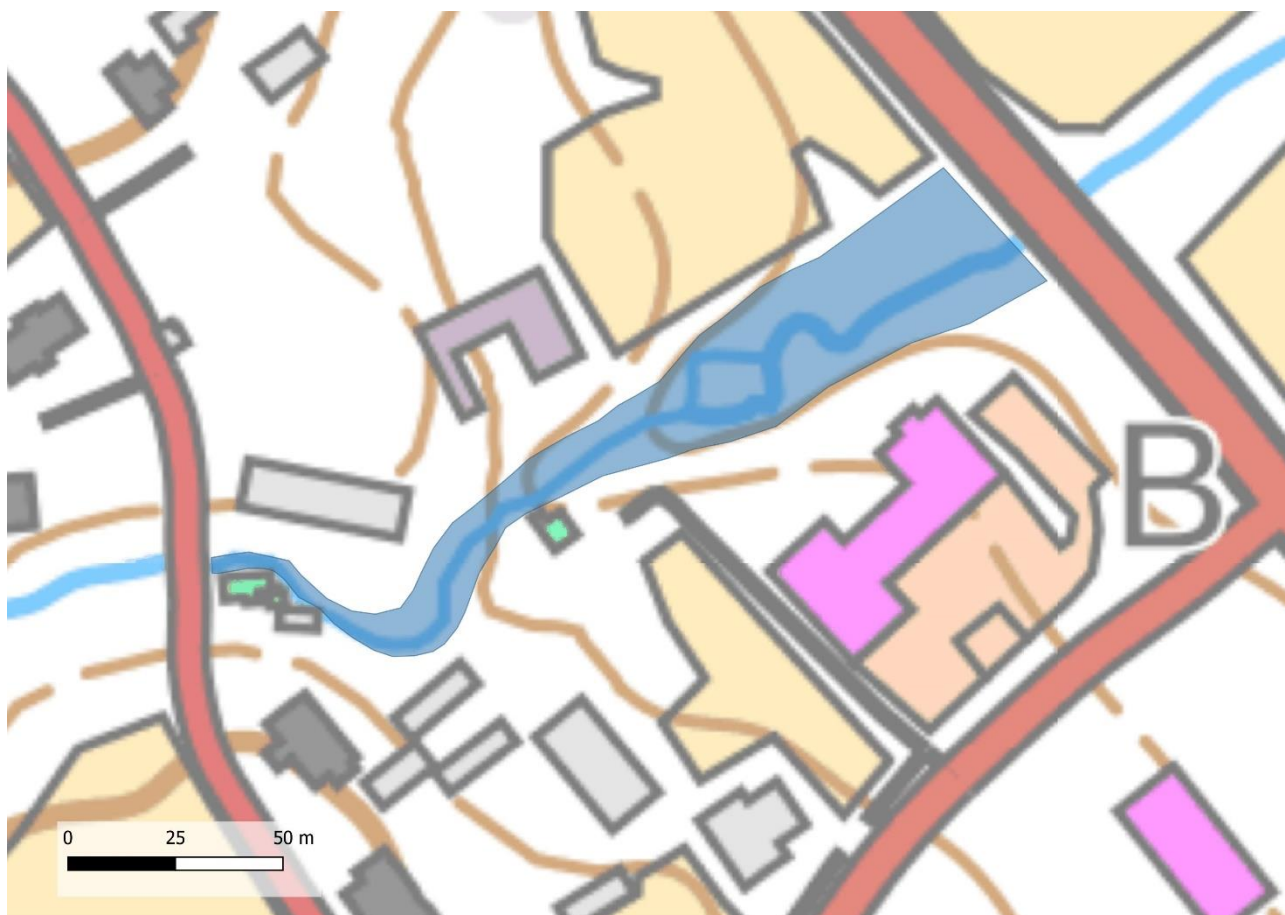
Luonnontilaisen kaltainen puro (kartta 2)

Maaherranojan vedenjuoksu-uoma on pääosin luonnontilainen, ja siinä on myös pieni putous (raportin kansikuva). Suomessa paikoittaisena esiintyvä luisturi (*Velia saulii*) (kuva 3) kuuluu puron lajistoon: elokuun 2023 maastokäynnillä havaittiin yhteensä viisi yksilöä etsimässä ravintoa veden pintakalvolta.

Uoman reunoilla on hyvin tiheäkasvuista kulttuurivaikutteista lehtoa (kuva 2), jonka puustona kasvavat harmaalepät, koivut, lehtotuomet ja raidat. Edustavimmissa kohdissa kasvaa myös suuria puita, mm. kaksiaarainen tervaleppä (*Alnus glutinosa*), ja pieniläpimittaisen lahoppun lisäksi suuria maapuita. Puustoa on monin paikoin harvennettu.

Uoman reunoille on levinnyt haitallista vieraslajia, jättipalsamia, mikä heikentää kohteen edustavuutta. Aukkoisessa kenttäkerroksessa kasvaa metsäälvejuurta, valkovuokkoa sekä vähän metsäkortetta ja sudenmarjaa (*Paris quadrifolia*).

Kohde on esitelty Tuuloksen luonto-oppaassa (Juttila 2009) paikallisesti arvokkaana purona. Uoma on luonnontilaisen kaltaisilta osiltaan vesilain suojelema, ja lisäksi kaikki purotyypit ovat arvioitu uhanalaisiksi.

Kartta 2. Arvokkaan elinympäristön raja.

Haitalliset vieraslajit

Jättipalsami (Impatiens glandulifera)

EU:ssa haitalliseksi säädetty vieraslaji jättipalsami (kuva 5) on levinnyt suunnittelualueen kaikkiin osiin, lehtiin, pihapiiriin ja ojien pientareille, mutta runsain se on puronvarressa. Himalajalta kotoisin oleva laji on yksivuotinen ja lisääntyy vain siemenestä, mutta yksi kasviyksilö voi tuottaa jopa 4 000 siementä. Jättipalsami leviää erityisen helposti erilaisten virtavesien varsilla (Vieraslaji.fi).

Kuva 4 (vas.). Laaja viitapihlaja-angervokasvusto kulttuurivaikutteisen lehdon reunassa. **Kuva 5** (oik.). Haitallinen vieraslaji jättipalsami on levinnyt kaavamuutosalueella lähes kaikkialle. Tuulos 26.8.2023 © Petri Parkko

Viitapihlaja-angervo (*Sorbaria sorbifolia*)

Viitapihlaja-angervo on muodostanut laajan lähes yksilajisen kasvuston (kuva 4) puusepänliikkeen pohjoispuolen kulttuurivaikutteiseen lehtoon. Viitapihlaja-angervo on kansallisesti haitalliseksi arvioitu vieraslaji, joka leviää kasvupaikoillaan maavarsiensa avulla, joten kasvustot ovat peittäviä ja voimakkaasti leviäviä (Vieraslajit.fi).

Päätelmät ja suositukset

Natura 2000- ja luonnonsuojelualueet

Suunnittelualueella tai sen läheisyydessä ei ole Natura- tai luonnonsuojelualueita.

EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajit

Puusepänliikkeen pohjoispuolen kulttuurivaikutteisessa lehdossa kasvaa uhanalaisen (vaarantunut vu) IV-liitteen nisäkäslajin liito-oravan (*Pteromys volans*) tärkeintä ravintopuuta metsähaapaa, joten lajin esiintyminen alueella voisi olla mahdollista. Lähimmät havainnot lajista ovat Mäntynummen Etu-Lepistöstä vuodelta 2021 (Laji.fi), n. 600 metrin etäisyydeltä suunnittelualueesta. Kaavamuutosalueelta ei kuitenkaan löytynyt maaliskuun 2024 maastokäynnillä merkkejä liito-oravasta.

Kaikki lepakkolajimme ovat mainittu IV-liitteessä, ja lisäksi EUROBATS-sopimus velvoittaa Suomen huomiomaan niiden ruokailu- ja siirtymäalueet. Suunnittelualueen potentiaalisin lepakkokokohde on purouoma, joka sopii ruokailu- ja siirtymäalueeksi. Asemakaavamuutoksella ei osoiteta sellaista maankäyttöä, jolla olisi merkittävää heikentävää vaikutusta alueen lepakoihin.

Muiden kuin edellä mainittujen IV-liitteen lajien esiintyminen alueella on epätodennäköistä.

Uhanalaislajisto

Luonnonsuojelullisesti merkittävän lajiston esiintyminen suunnittelualueella on melko epätodennäköistä. Suurin todennäköisyys uhanalaislajiston esiintymiseen on arvokkaana elinympäristönä rajatun puron (kartta 2) läheisyydessä.

Arvokkaat elinympäristöt

Alueen eteläosassa virtaava puro (kartta 2) lähiympäristöineen rajattiin arvokkaana elinympäristönä. Vedenjuoksu-uoma on luonnontilaisen kaltaisilta osiltaan vesilain suojelema ja sitä reunustava lehto saattaa täyttää metsälain 10 § vaatimukset.

Pohjoisosan kulttuurivaikuttaneita lehtoja ei rajattu arvokkaina elinympäristöinä, sillä niiden puustoa on harvennettu, ja lisäksi niiden arvoa alentavat hankalasti torjuttavat vieraslajiesiintymät.

Haitalliset vieraslajit

Suunnittelualueella kasvaa hyvin runsaasti EU:ssa haitalliseksi säädettyä jättipalsamia sekä kansallisesti haitallisen viitapihlaja-angervon kasvusto. Kasvit tulisi hävittää alueelta ennen kuin ne ehtivät levitä laajemmalle alueelle. Erityisen haitallisia ovat purovarren jättipalsamikasvustot, jotka leviävät runsaan siementuoton ansiosta nopeasti uusille alueille.

Lähteet

Hyvärinen, E., Juslen, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Jutila, H. 2009: Tuuloksen luonto-opas. Hämeenlinnan ympäristöjulkaisuja 4. Tuulos-Seura ry.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö. Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Suomen lajitietokeskus 2023: Laji.fi -havaintotietokanta.